

Μακεδονικά

Τόμ. 13, Αρ. 1 (1973)

Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.918](https://doi.org/10.12681/makedonika.918)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1973). Ο ανέκδοτος Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Τυρνόβου Πελαγονίας. *Μακεδονικά*, 13(1), 439–441. <https://doi.org/10.12681/makedonika.918>

νίς κ.λ.¹. Είχε όμως το γεγονός αυτό άρνητικές επιπτώσεις στην έθνική τους συνείδηση; Για να μñν κατηγορηθούμε ως σωβινιστές, θά αφήσουμε να άπαντήσει στο έρώτημα αυτό ένας άλλος Βαλκάνιος Ιστορικός, ό Σέρβος Dušan Popović. *Ο Σέρβος αυτός έρευνητής, στηριζόμενος σε άδιάσειστα Ιστορικά στοιχεία, άπέδειξε κατά τρόπο σαφή ότι ή άλλαγή των έπωνόμων των Μακεδόνων απόδημων δέν είχε καμιά σχέση με τίς σκέψεις, τά αισθήματα και τίς ένέργειές τους² και ότι ή έλληνική συνείδηση των απόδημων αυτών ήταν τόσο έντονη, ώστε ό ήγεμόνας της Σερβίας Miloš Obrenović ύποχρεώθηκε να εκδώσει στα 1827 διαταγή, με την όποία τους άπαγόρευε να δίνουν στους έαυτούς τους τó δνομα *Έλληνες³.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΣ

Ο ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΥΡΝΟΒΟΥ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑΣ

*Αναδιφών εις τó *Ιστορικόν *Αρχείον Μακεδονίας άνευρον αντίγραφον του άνεκδότου και άγνώστου άλλοθεν Κανονισμού της *Έλληνικής *Ορθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου Πελαγονίας⁴, ψηφισθέντος την 6ην *Απριλίου 1901. Τó εκ χάρτου λίαν έφαρμαμένον αντίγραφον, διαστάσεων 59 x 40, άπόκειται εις τó διασωθέν τμήμα του άρχείου της *Εράς Μητροπόλεως Πελαγονίας, φάκ. 34 (= *Έγγραφα και έπιστολαί προς τόν Μητροπολίτην Πελαγονίας). Πρόκειται περι έπισήμου έγγραφου θεωρηθέντος παρά του γραμματέως της Μητροπόλεως Μιχαήλ *Ιωαννίδου, βεβαιωθέντος παρά του πρωτοσυγγέλλου *Ιωακείμ⁵ και έπιβεβαιωθέντος παρά του Μητροπολίτου *Αμβροσίου⁶. *Ο Κανονισμός ούτος, ως και

1. Πρβλ. σκέψεις Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 31.

2. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 30.

3. Βλ. Ρορονιέ, Ο cincarima, σ. 25. Πρβλ. και *Ιωάννου Α. Παπαδριανού, *Ένας μεγάλος Κοζάνιτης απόδημος: Εύφρόνιος Ραφαήλ Παπαγιαννούσης-Πόποβιτς (*Έκδοση Συνδέσμου Γραμμάτων και Τεχνών Νομού Κοζάνης, άριθ. 9), Θεσσαλονίκη 1973, σ. 13.

4. Περι της κομπολόως Τυρνόβου βλ. Παυτ. Τσάλλη, Τó δοξασμένο Μοναστήρι, ήτοι Ιστορία της πατριωτικής δράσεως της πόλεως Μοναστηρίου και των περιχώρων από του έτους 1830 μέχρι του 1903, Θεσσαλονίκη 1932, σ. 83-84. *Απ. Βακαλοπούλου, *Ιστορία της Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 448-450. Κωνστ. *Αν. Βαβούσκου, *Η συμβολή του *Έλληνισμού της Πελαγονίας εις την Ιστορίαν της Νεωτέρας *Ελλάδος, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ, άρ. 30) 1959, passim. Στ. Ι. Παπαδοπούλου, *Έκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του *Έλληνισμού της Μακεδονίας κατά τόν τελευταίο αιώνα της τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη (ΕΜΣ-Μακεδονική Βιβλιοθήκη, άρ. 31) 1970, σ. 137-138, 144-147. Εις τά δύο τελευταία βιβλία άπασα ή περί Τυρνόβου και Πελαγονίας έν γένει βιβλιογραφία.

5. *Ιωακείμ Σιγάλλας (Μυτιλήνη 1881-Θεσσαλονίκη 1965), Μητροπολίτης πρ. Διδυμοτείχου. *Έχειροτονήθη διάκονος έν Μοναστηρίω, ένθα διετέλεσε πρωτοσύγκελλος της Μητροπόλεως και καθηγητής εις τάς σχολάς μέσης εκπαίδευσσεως.

6. *Αμβρόσιος Σταυρινός (Κωνσταντινούπολις 1854-1931). Μητροπολίτης Πρεσπών και *Αχριδών (Έδρα Κρούσσοβον) 1895-1896, Σκοπίων 1896-1900, Πελαγονίας 1900-1903. *Απέθανεν ως Μητροπολίτης Δέρκων.

οί λοιποί Κανονισμοί τῶν διαφορῶν κοινοτήτων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ¹, συντάχθη συμφῶνως τῷ ἄρθρ. 58 τοῦ Νόμου «Περὶ συστάσεως Βιλαετιῶν»² τῆς 7ης Νοεμβρίου 1864 (7 Δεκεμβριολογία 1281), δημοσιευθέντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Χάττι-Χουμαγιού³ τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1856 (ἀρχαί μηνὸς Δεκεμβριολογία 1272). Ἐπιφυλασσομένοι διὰ τὴν πλήρη ἱστορικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ νομικὴν ἀνάλυσιν του εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σπουδαστηρίου Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐκπονοῦμενον *corpus* τῶν Κανονισμῶν τοῦ ὑποδούλου καὶ τοῦ ἐν διασπορᾷ Ἑλληνισμοῦ, ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ κειμένου, ἔχοντος ὡς ἀκολουθῶς:

Ὁ Πελαγονείας Ἀμβρόσιος ἐπιβεβαιοῖ Ὁ Πρωτοσύγγελος Ἰωακείμ βεβαιοῖ
(Σφραγίς Μητρ.)

Ἀντίγραφον Κανονισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Κοινότητος Τυρνόβου

Ἄρθρον αῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Κοινότης Τυρνόβου ἀποτελεῖται ἐκ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς χώρας Τυρνόβου τῶν ἀναγνωρίζοντων Ἐθνησκευτικὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν Κανονικὸν Μητροπολίτην Πελαγονείας, ἔχοντων δὲ Ἐφημέριον ἐδλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα τοὺς οἴκους αὐτῶν τὸν παρὰ τοῦ Κυριάρχου Μητροπολίτου διοριζόμενον Ἱερέα καὶ ἐκπαιδευόντων τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν Ἑλληνικαῖς Σχολαῖς.

Ἄρθρον βῶν. Τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Κοινότητος Τυρνόβου διέπονται ὑπὸ Ἐφοροεπιτροπῆς τετραμελοῦς ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν δικαιομένων πρὸς τοῦτο Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Κοινότητος Τυρνόβου κατ' ἑτέρων δύο εἰς τρόπον ὥστε δύο τῶν Μελῶν νὰ ἐξακῶσι διαιτητὴν περιόδον ἐκτὸς τοῦ πρώτου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Κανονισμοῦ τὰ τῶν δικαιομένων δὲ μελῶν τῆς Κοινότητος πρὸς ἐκλογὴν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ἄλλως εἰπεῖν τοὺς καταλόγους τῶν ἐκλογέων καὶ τῶν ἐκλεξιμῶν, καταρτίζει αὐτοδικαίως ὁ Μητροπολίτης Πελαγονείας, ὅστις καὶ ἐπάγει ἐτησίως τὰς προσηκούσας προσθήκας ἢ ἀραιώσεις ἀναλόγως τῆς θέσεως καὶ καταστάσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Κοινότητος Τυρνόβου.

Ἄρθρον γῶν. Ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐφοροεπιτροπῶν γίνεται κατὰ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἐν συνεδριάσει προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Κανονικοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ἄλλως ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Μητροπολίτου γενομένη θεωρεῖται ἄνευτος.

Ἄρθρον δῶν. Οἱ Ἐφοροεπιτροπὸι ὀφείλουσι ἐκ καθήκοντος: 1ον) Νὰ τηρῶσι βιβλίον τῶν τοῦ Ναοῦ προσόδων καὶ δαπανῶν, Καθημερινὸν Καθολικὸν Ταμείον 2ον) βιβλίον Σχολικῆς Κοινότητος καὶ τῶν ἠνωμένων ἐκπαιδευτηρίων 3ον) βιβλίον Κτημάτων 4ον) οὐδεμίαν πληρωμὴν ἢ πρόσδοσον ἢ δωρεὰν ἀνωτέραν τῶν 10 γροσιῶν νὰ δέχονται ἢ κάμνωσιν ἄνευ διπλοτύπων ἀποδείξεων 5ον) νὰ καταστρώσωσιν ἐτησίως προϋπολογισμὸν, τὸν ὁποῖον νὰ τηρῶσιν ἐλαθρῶς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους νὰ ὑποβάλλωσιν ἀπολογισμὸν, καὶ 6ον) ἐν ἀνάγκῃ ἐκτάκτου δαπάνης νὰ ὑποβάλλωσιν τὴν σκέφιν αὐτῶν τῷ Μητροπολίτῃ διὰ λεπτομεροῦς ἐκθέσεως ἔχοντες συνημμένην καὶ τὴν οἶαν γνώμην τῶν ἐμπειρογνομῶνων ἐπὶ τῆς ἐκτάκτου

1. Βλ. Ν. Ραυτοπούλου, Community Laws and Customs of Western Macedonia under Ottoman Rule, «Balkan Studies», τ. 2 (1961), σ. 17 κ.ε.

2. Βλ. τὸ κείμενον εἰς Δ η μ. Νικολαΐδου, Ὀθωμανικοὶ Κώδικες, τόμ. γ', Κωνσταντινούπολις 1890⁸, σ. 2911-2934, ἔνθα ἐν συνεχείᾳ καὶ οἱ λοιποὶ Νόμοι περὶ διοικητικῆς ὀργανώσεως τῆς αὐτοκρατορίας.

3. Βλ. Δ η μ. Νικολαΐδου, ἔ.α., σ. 2858-2866.

4. Εἰς Τύρνοβον ἐλειτούργουν τότε 2 δημοτικὰ σχολεῖα καὶ 1 νηπιαγωγεῖον μὲ 11 συνολικῶς διδασκάλους καὶ 320 μαθητὰς, βλ. Σ τ. Ι. Παπαδόπουλον, ἔ.α., σ. 225.

δαπάνης, μεθ' ὃ νὰ ζητῆται ἡ ἀπόφασις τῶν Μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Τυρνόβου, ἥτινα ἀφοῦ ἐγκρίνη ὁ Μητροπολίτης, διὰ μειοδοτήσεως ἢ πλειστηριασμοῦ διενεργῆται αὐτή.

Ἄρθρον εἰς. Ἐφοροεπιτροπος ἀκαταλογίστως ἢ αὐτοβούλως διαχειριζόμενος τὰ τῆς Κοινότητος ἢ δαπανῶν ἐν οὐ δέοντι, ἢ ἀνευλαβῶς φερόμενος πρὸς τὸν Ἱεροσπουδαστικὸν Ἀρχηγὸν ἢ ὀλιγώρως ἔχων περὶ τὴν τήρησιν τινὸς τῶν ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ τοῦδε, παύεται καὶ ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμα τοῦ εφοροεπιτροπεύειν.

Πάνος Ναοῦμ	Νικ. Κ. Κυριαζῆς	Ἰωάν. Γεωργίου	Νικ. Ἀθ. Γράβος
Δημ. Μπέλλας	Κωστής Μιχαήλ	Γεώργ. Ν. Καραμηνῆς	Νικ. Θεοδώρον
Δημ. Ἰωσήφ	Τάσκος Γεωργίου ¹	Μιχαήλ Στεργίου	Ἀθαν. Κ. Γεωργίου
Εὔαγ. Ζιόγα	Κωστής Θεοχάρου	Γιαννάκης Μιχαήλ	Δημ. Ἰωάννου

Πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐπισημειωθέντος κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1901.

(Ἐν τῇ Ἱερῇ Μητροπόλει Πελαγονείας τῇ 7ῇ Μαΐου 1902)

Ὁ Γραμματεὺς

(Σφραγίς Μητρο.)

Μιχαήλ Ἰωαννίδης

Ὁ Κανονισμὸς τοῦ Τυρνόβου ἐνέχει ἰδιάζουσιν σημασίαν, οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν συντομίαν του ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς γνωστοὺς Κανονισμοὺς ἐτέρων μακεδονικῶν κοινοτήτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀποτελεῖ κλασσικὸν δεῖγμα ἐθελουσίας καὶ πλήρους ὑποταγῆς τῆς πολιτικῆς συσσωματώσεως εἰς τὸν ἐπιχώριον Μητροπολίτην². Ἡ τοιαύτη ρύθμισις τῶν σχέσεων κοινότητος καὶ Ἐκκλησίας, ὡς πολιτικῆς Ἀρχῆς, θεσπισθεῖσα σιωπηρῶς κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος, εὔρε τὴν νομικὴν τῆς ἔκφρασιν εἰς τὸν «Θεμελιώδη Κανονισμὸν τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἱεροσπουδαστικῶν, κοινοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν Ἀρχῶν» τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1902³, ἐκπονηθέντα παρὰ τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερῆς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Προύσης Ναθαναήλ. Κατὰ ταῦτα, ἐνθ' ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἐπιδιώξεων τῶν συσσωματώσεων ἤτο ἡ τῆς ἀποκρίσεως τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ μὴ θρησκευτικὰ ζητήματά των καὶ ἀποκτήσουν ἐναντι αὐτῆς αὐτοτέλειαν, ἀντιθέτως κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἄρχας τοῦ 20οῦ, δηλαδὴ εἰς κρίσιμους περιόδους τοῦ ἔθνους, ὅτε οἱ ἐνδοβαλκανικοὶ ἀνταγωνισμοὶ εἰς τὸν ὀθωμανικὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τὸν μανδύαν ἐκκλησιαστικῶν ἐθνοφυλετικῶν, κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον, διενέξων, αἱ συσσωματώσεις τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων συσπειροῦνται περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑποτάσσονται εἰς αὐτήν.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

1. Τὸ ὄνομά του φέρεται διαγεγραμμένον ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.

2. Βλ. Ν. Ρατζαζοπούλου, ἔ.α., σ. 20.

3. Ἐξεδόθη αὐτοτελῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου.